

JAHON IQTISODIYOTIDA GLOBAL MUAMMOLAR VA ULARNI HAL QILISH YO‘LLARI

Musurmonova M.

SamISI “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi asistent-stajyori

Ashrafova Xushnuda Xalimovna

SamISI talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada zamonaviy jahon iqtisodiyotida yuzaga kelayotgan asosiy global muammolar, jumladan demografik o‘shish, resurslar tanqisligi, ekologik muammolar va energetika masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur muammolarni hal etish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar keltiriladi.*

Kalit so‘zlar: *demografiya, energetika, resurs, nazoratsiz o‘shish, degradatsiya.*

Hozirgi kunda jahon iqtisodiyoti chuqur integratsiyalashgan va o‘zaro bog‘liq tizimga aylangan. Globalizatsiya jarayonlari ishlab chiqarish, savdo, investitsiya va texnologiyalar almashinuvini tezlashtirdi. Biroq, bu jarayonlar bilan bir qatorda, butun insoniyatga ta‘sir qiluvchi global muammolar ham yuzaga kelmoqda. Ushbu muammolar nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy, ekologik va siyosiy sohalarni ham qamrab oladi.

Hozirg jahon iqtisodiyoti jadal rivojlanayotgan bo‘lsada, insoniyat oldida qator global muammolar mavjud. Aholi sonining ortib borishi, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik muvozanatning buzilishi ushbu muammolarning asosiy sabablaridan hisoblanadi.

Demografik o‘shish dunyo miqyosida muhim masala bo‘lib qolmoqda. Aholi sonining tez sur‘atlarda ortishi oziq-ovqat, ichimlik suvi va energiya resurslariga bo‘lgan talabni oshirmoqda. Natijada qashshoqlik va ijtimoiy tengsizlik kuchaymoqda.

Global muammolarning mohiyati va xususiyatlari

Global muammolar — bu butun dunyo miqyosida namoyon bo‘ladigan, ko‘plab davlatlarni qamrab oluvchi va insoniyat rivojiga jiddiy tahdid soluvchi muammolardir. Ularning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

Umumbashariy xarakterga ega

Bir nechta sohalarni qamrab oladi (iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy)

Tez tarqalish xususiyatiga ega

Faqat xalqaro hamkorlik orqali hal etiladi

Global muammolar o‘zaro bog‘liq bo‘lib, birining kuchayishi boshqasiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Jahon iqtisodiyotidagi asosiy global muammolar

1. Iqtisodiy tengsizlik va kambag‘allik

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida eng dolzarb muammolardan biri — iqtisodiy tengsizlikdir. Rivojlangan davlatlar yuqori daromad va texnologiyalarga ega bo‘lsa, rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiy jihatdan ortda qolmoqda.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Kambag'allikning asosiy sabablari:

Ishsizlik darajasining yuqoriligi

Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimining rivojlanmaganligi

Investitsiya yetishmasligi

Bu muammo ijtimoiy beqarorlik, jinoyatchilik va migratsiya oqimlarining ortishiga olib keladi.

2. Ishsizlik va mehnat bozori muammolari

Zamonaviy iqtisodiyotda avtomatlashtirish va raqamlashtirish natijasida ayrim kasblar yo'qolib bormoqda. Natijada:

Ish o'rinlari qisqaradi

Yoshlar o'rtasida ishsizlik ortadi

Malakali kadrlar yetishmovchiligi yuzaga keladi

Bu esa iqtisodiy rivojlanish sur'atlarini sekinlashtiradi.

Tabiiy resurslarning cheklanganligi ham global muammolardan biridir. Neft, gaz va ko'mir kabi qayta tiklanmaydigan resurslar tobora kamayib bormoqda. Shu sababli muqobil energiya manbalaridan foydalanish zarurati ortmoqda.

Ekologik muammolar, xususan iqlim o'zgarishi, global isish va atrof-muhit ifloslanishi ham jiddiy tahdid sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu holat inson salomatligi va iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Global muammolarni hal etish uchun quyidagi choralar muhim ahamiyatga ega:

- Aholi o'sishini tartibga solish va ta'lim darajasini oshirish
- Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish
- Atrof-muhitni muhofaza qilish siyosatini kuchaytirish
- Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, global muammolar insoniyat taraqqiyotiga jiddiy xavf solmoqda. Ularni bartaraf etish uchun barcha davlatlar hamkorlikda harakat qilishi lozim. Faqatgina oqilona siyosat va innovatsion yondashuvlar orqali barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining iqtisodiy rivojlanishga oid farmon va qarorlari.

2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.

3. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) hisobotlari – global rivojlanish va demografiya bo'yicha.

4. Jahon banki (World Bank) ma'lumotlari – global iqtisodiyot va kambag'allik masalalari.

5. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) hisobotlari – iqtisodiy barqarorlik va o'sish.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

6. Todaro M., Smith S. — Economic Development, Pearson Education.
7. Samuelson P., Nordhaus W. — Economics, McGraw-Hill.
8. Stiglitz J. — Globalization and Its Discontents, W.W. Norton & Company.
9. www.worldbank.org – Jahon banki rasmiy sayti.
10. www.imf.org – Xalqaro valyuta jamg‘armasi sayti.
11. www.un.org – BMT rasmiy sayti.
12. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi statistika portali.
13. www.scientificprogress.uz – ilmiy maqolalar bazasi.

